כי אתשיל בעוג מלך הבשן אתשיל דהוו ליה בית שמאי לחומרא ~~מתקיף~~ לה ר' ~~זירא~~ מ"ש אכילה דכל חד וחד בכותבת ומ"ש שתיה דכל חד וחד *בדידיה? א"ל אביי (א) קים להו לרבנן בכותבת דבהכי מיתבא דעתיה, בציר מהכי לא מיתבא, בשתיה בדידיה מיתבא דעתיה, בדחבריה לא מיתבא דעתיה, ~~מתקיף~~ לה רבי ~~זירא~~ וכל העולם כולו בכותבת ועוג מלך הבשן בכותבת? א"ל אביי קים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתיה בציר מהכי לא מיתבא דעתיה, מיהו, כולי עלמא טובא, ועוג מלך הבשן פורתא, ~~מתקיף~~ לה רבי ~~זירא~~ בשר שמן בכותבת ולולבי גפנים בכותבת א"ל אביי קים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתיה בציר מהכי לא מיתבא דעתיה מיהו בשר שמן טובא, לולבי גפנים פורתא, ~~מתקיף~~ לה רבא כזית בכדי אכילת פרס, וכותבת בכדי אכילת פרס א"ל אביי קים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתיה, בטפי מהכי לא מיתבא דעתיה ~~מתקיף~~ לה רבא (*בכותבת) בכדי אכילת פרס (ב) חצי פרס בכדי אכילת פרס? א"ל רב פפא הנח לטומאת גויה דלאו דאורייתא היא, ומי אמר רב פפא הכי והכתיב °ולא תטמאו בהם ונטמתם בם וא"ר פפא מכאן שטומאת גויה דאורייתא? מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא: כל האוכלין: אמר רב פפא אבל אומצא ומילחא מצטרף ואע"ג דלאו אכילה היא, כיון דאכלי אינשי, מצטרפין. אמר ריש לקיש *ציר שעל גבי ירק מצטרף לכותבת ביוה"כ, פשיטא? מהו דתימא משקה הוא קמ"ל, כל אכשורי אוכלא אוכלא הוא אמר ריש לקיש *האוכל *אכילה גסה ביוה"כ פטור מ"ט °אשר לא תעונה כתיב פרט למזיק א"ר ירמיה אמר ר"ל זר שאכל תרומה אכילה גסה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש °כי יאכל *פרט למזיק אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן זר

שכוסס

תורה אור

כי איתשיל. בבי מדרשא הך דלעיל כמה ישתה ויהא חייב לענין עוג מלך הבשן כלומר לענין אדם כענקים איתשיל והוו להו בית שמאי לחומרא דמחייבי ברביעית: **כזית בכדי אכילת פרס.** קים לן (כריתות דף יב:) בכל אותן איסורין ששיעורן בכזית שאם שהה בין תחילת אכילת השיעור לגמר אכילתו יותר מכדי אכילת פרס אין מצטרף עד שיאכל כל השיעור בתוך כדי שהיית סעודה והיא אכילת חצי ככר ששיעורו בו את העירוב שהוא מזון ב' סעודות כדתנן *אליה לבית המנוגע שתלה הכתוב שהייתו לטמא בגדים בשיעור אכילה: **כותבת בכדי אכילת פרס.** בתמיה יום הכפורים ששיעור אכילתו בכותבת אף הוא שיעורו (ג) לצירוף אכילתו בכדי אכילת פרס ואם שהה יותר מכאן אין מצטרף ופטור והא כיון דשיעורו גדול בעי שהיי' טפי לצירוף אכילתו והשתא קולא, דפטרי ליה: **בטפי מהכי.** אם שהה יותר מיכן לא מייתבא דעתיה ויוה"כ ביישוב הדעת תליא מילתא דכתיב אשר לא תעונה (ויקרא כג): **חצי פרס.** ששיעורו לפסול את הגויה לאוכל אוכלין טמאין חצי פרס נפסל גופו מלאכול בתרומה, וחצי פרס שיעור גדול הוא כשתי ביצים שוחקות כדאמרי' בעירובין (דף פג.) ואף ביה משוינן שהיית צירופו בכדי אכילת פרס ותו לא (ד) וכיון דשיעורא רבה הוא, בטפי מהכי ליצטרף: **הנח לטומאת גויה דלאו דאורייתא.** ואקילו רבנן בה: **ולא תטמאו בהם.** גבי אכילה כתיב אל תשקצו את נפשותיכם דהיינו אכילה ולא תטמאו בהם לא זו היא אזהרת טומאה שהרי °אין ישראל מוזהרין מליטמא דכתיב אמור אל הכהנים וגו' (ויקרא כא) כהנים מוזהרין ואין ישראל מוזהרין אלא אזהרת אכילתן (ה) וכתיב ונטמתם בם משמע שעל ידי אכילתן תטמאו: **מכאן לטומאת גויה.** על ידי אוכלין טמאין דאורייתא: **מדרבנן.** דקרא לאו לטומאה אתא שאין לך דבר מטמא אדם על ידי אכילה אלא נבלת עוף טהור: **אלא אסמכתא בעלמא.** ועיקר קרא דרשינן בפרק אמר להם הממונה (לעיל דף לט.) אדם מטמא עצמו מעט מטמאין אותו הרבה: **אומצא ומילחא.** שעליה: **אכשורי אוכלא.** משקה הבא למתק את האוכל אוכלא הוא: **אכילה גסה.** שאכל ליל יום הכפורים על השבע שהיה שבע מסעודה שהפסיק בה וכל מה שאכל מחשיכה אכילה גסה היתה ושלא להנאה: **פרט למזיק.** לזה שאינו מבטל ממנו שום עינוי על ידי אכילה זו אלא מזיק הוא את האוכלין ואת עצמו: **זר שאכל תרומה.** בשוגג שחייבו הכתוב תשלומי קרן וחומש פטור אם אכלה על השבע: **פרט למזיק.** את התרומה:

שכוסס

וגרוגרת גדולה מכזית כדמוכח בר"פ המצניע (שבת דף צא.) כדפרשינן לעיל וא"כ היכי אמרינן בכריתות פרק אמרו לו (דף יד:) גבי יש אוכל אכילה אחת דאין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים ואור"י דנהי דקיימא לן כר' שמעון בהא דבכילה לטמא טומאת אוכלין בשתי סעודות דעירוב לא קיימא לן כוותיה אלא או כר' מאיר או כרבי יהודה כדמוכח התם דרב יוסף ורבא כרבי מאיר קיימי ואינהו נמי מודו דבכילה לטמא טומאת אוכלין כרבי שמעון דאליה לבית המנוגע ואי אליה לפסול גויה ואי אי אליה לטומאת אוכלים לאו אדרבי מאיר ור' יהודה קאי אלא אדרבי שמעון ואדרבי יוחנן קאי שהזכירו שיעור הככר תדע דהא קתני התם בברייתא בגמרא כמה שיעור חצי פרס שתי ביצי' חסר קימעא דברי ר' יהודה ש"מ דקאי בשיטתיה דר' שמעון דקאמר חצי אליה לפסול הגויה בשתי ביצים ור"ת תירץ בע"א וזה לשונו דגרוגרות בלא גרעינין קאמר הכא ונמעסות ונדרסות טפי ונוחים להשמן בבית הבליעה וזיתים יש בהם גרעינין וקשין הן ועגולין ואינן נדבקין בבית הבליעה ולכך הוי שיעור ב' זיתים קשין כשיעור ג' גרוגרות ועוד דרכין ונוחין לאכול וכותבת הגסה עדיפא מכזית וגרוגרו' ובצירא מכבילה (וכו') ולא נהירא לר"י דגרוגרות אין בהן גרעין שהם אחים שנדרסו וההיא דכריתות (דף יד.) נמי דאין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים בבשר איירי דלא שייך ביה גרעין וקשה ועגולין: **וחצי פרס בכדי אכילת פרס.** תימה לריב"א בפ"ק דשבת (דף יד.) מפרש טעמא דפסול גויה משום דזימנין דאכיל אוכלין טמאין ושדי משקה דתרומה לפומיה ומטמא להו וא"כ בכבילה ליפסל גופיה כיון דאית בהן שיעור לטמא טומאת אוכלין *ותירץ כיון דגזרי משום דילמא שדי משקה תרומה לפומיה וקים להו לרבנן דבבציר מאכילת שתי ביצים אין אדם צמא לשתות והוא בעצמו הקשה לדבריו שותה משקין טמאין אמאי אינו טמא עד שישתה רביעית כדאיתא פ' קדשי מזבח במסכת מעילה (דף יז:) הא משקה מטמא אחרים במשהו כדמוכח בפ"ק דפסחים (דף יז.) ובברכות פרק אלו דברים (דף נב.) מיהו לפר"ת שפירש דמדאורייתא לא מטמאו אלא ברביעית ומדרבנן הוא דגזור במשהו ניחא דלא רצו לגזור אלא במשקין דטמאו מדאורייתא ור"ת פי' דשתי גזירות הוו דמעיקרא גזר בשתי ביצים דנפסל גופיה מלאכול בתרומה אבל מותר ליגע וכן משמע לישנא דפסול גויה ולאו טעמא דמפרש פ"ק דשבת (דף יד.) אלא מטעם אחרינא כמו דאמרי' כיון דהאוכל אוכלין טמאין מותר לאכול בתרומה אף על גב דנגעי בהדי הדדי בתוך הגוף ואתי למימר מה לי דנגעי בגופו מה לי בחוץ ואתי למישרי להגיע תרומה לאוכלים טמאין וא"ת א"כ בכבילה נגזור ויש לומר משום דכי אכיל כבילה אין נכנס למעיו כבילה שא"א שלא ישאר קצת בין השיניים והחניכיים וכיון דאפיקת' מכבילה אוקמה אשתי ביצים אבל משקין סגי ברביעית שאין נשארים בין החניכיים והשיניים ור"י הוסיף על דבריו לפרש טעמא לשתי ביצים כיון דאפיקתיה מכבילה אוקמה אחצי שיעור פרס סעודה דבית המנוגע למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה כדמשמע בפרק כיצד משתתפין (עירובין דף פג.) והאיך גזירה דשתי ביצים גזירה קדמונית היתה קודם י"ח דבר טובא תדע דהא ס"ד הכא דהיא דאורייתא דפריך מונטמתם בם מיכן לפסול גויה מן התורה ואי לא גזור אלא בי"ח דבר במאי טעי והא י"ח דבר ידועים לכל ופשט איסורן כדאיתא בפרק אין מעמידין (ע"ז דף לו.) ועוד א"כ חסר להו מי"ח דבר לדברי המקשה ובי"ח דבר גזרו בתר הכי האוכל אוכל ראשון וכו' אפי' בכבילה ומטעמא דהתם אפילו ליגע בתרומה נפסל גופו:

כל

רבינו חננאל

כי איתשיל בעוג מלך הבשן איתשיל דמלא לוגמיו יתר מרביעית דהוה ליה ב"ה לקולא. ואקשינן מ"ש אכילה דכו"ע בשיעורא חדא כבותבת. . ובשתיה שיעורא דכל חד וחד כמלא לוגמיו דידיה ושנינן קים להו לרבנן דבשתיה דכל חד וחד לא מיתבא דעתייהו *) מיהו לכ"ע טובא לעוג מלך הבשן פורתא. בשר שמן כבותבת מיתבא טובא לולבי גפנים כבותבת פורתא. פי' פרס חצי חלה שהיא **) כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגויה כבחצי פרס. כלומר אם אכל מעט לחם טמא ומעט בשר טמא אם יש בשניהם שיעור חצי פרס מטמא גופו מליכל בתרומה וזו היא טומאת גויות. ועל זה התקיף רבינא אם שהה מתחילת אכילתו יותר או פיתל שאיסורן כזית ואכל מעט מעט עד שהשלימו לכזית בשיעור פרס נצטרפו כל האכילות וחייב ואם שהה יותר מזה אין מצטרפין אלא בטל המיעוט במיעוטו ואכילת אוכלין טמאין חצי פרס מעט מעט כשיעור שהיית אכילת פרס מצטרפין ומטמא הגוף ואם הוא שיהיו יותר מזה בטלו האוכלין. וכי שיעור אחד לכזית ולחצי פרס. ופריק לי' רב פפא הנח לטומאת גויות [דאיתה] מן התורה. טומאת גויות מדרבנן היא לפיכך מקילין בה והאי קרא דכתיב אל תטמאו בהם ונטמתם בם מיכן לטומאת גויות מן התורה. טומאת גויות מדרבנן היא וקרא אסמכתא בעלמא. אמר רב פפא אומצא ומלחא דעלה מצטרפין לכבותבת אע"ג דמלחא לבדה לאו מאכל הוא כיון דאורחא דאינשי מיכל אומצא במלחא מצטרף. וכ"ש שאר אוכלין שמצטרפין ואם אכל ממיני מאכל הרבה מעט מעט עד שהשלים לכבותבת חייב. וכן ציר שעל ירק מצטרף מהו דתימא משקה הוא קמ"ל כל אכשורי אוכלא אוכלא הוא. אבל אבל אכילה גסה ביוה"כ דהוא מצטער ממה שאכל הרבה ומוסיף על מנהגו פטור. מ"מ אשר לא תעונה כתיב. וזה

*) נראה דחסר איזה תיבות וצ"ל לא מייתבא דעתייהו כי אם בדידהו אבל באכילה קים להו דבכותבת מייתבא דעתייהו לכ"ע מיהו לכ"ע טובא וכו'. **) נראה דחסר כאן איזה תיבות ואולי דר"ל דבככר מזה פליגי תנאי בעירובין דף פב ע"ב ע"ש.

עין משפט נר מצוה

מא א מיי' פ"ב מהל' שביתת עשור הל"ח סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סי' תריב סעיף ט:

מב ב מיי' פ"ח מהל' אבות הטומאה הלכה י:

מג ג ד מיי' פ"ב מהל' שביתת עשור הלכה ז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' תריב סעיף ב:

מד ה טוש"ע שם סעיף:

מה ו ז מיי' פ"י מהל' תרומות הל' ח:

מסורת הש"ס

[עירובין פב:]

חולין קכ

[עי' תוס' יבמות מ. ד"ה אכילה ותוס' ב"ק קי. ד"ה אכילה ותוס' נזיר כג. ד"ה פסח ותוס' פסחים קז: ד"ה דילמא]

[צ"ל כוזית וכ"ב ספרון כעין גויה א]

[עי' מבואר יותר בתוס' סוטה ל. ד"ה כל וכו']

[פסחים לג: ב"מ נט: מעילה יח.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה אביי באכילה קים להו לרבנן כו': (ב) שם בכותבת בכדי אכילת פרס וחצי פרס בכדי: (ג) רש"י ד"ה כותבת כו' אף הוא שיעורו לצירוף אכילתו כו' והשתא קולא הוי דפטרי ליה: (ד) ד"ה חצי פרס כו' בכדי אכילת פרס ותו לא וכיון דשיעורא: (ה) ד"ה ולא תטמאו כו' אלא אזהרת אכילתן הוא וכתי' ונטמתם:

גליון הש"ס

גמ' מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. עי' חולין דף לד ע"ב תוס' ד"ה והאלהי: רש"י ד"ה ולא תטמאו כו' אין ישראל מוזהרים מליטמא. תמוה לי הא גם כהנים אין מוזהרין בפ' אמור רק בטומאת מת ולא בשרץ:

נושא/מבנה

◇ "מתקיף" סדרה של קושיות על המושג של אחידות שיעורין בדיני אוכלים

"קים להו לרבנן"

תשובת אביי:
יש לחלק בין אכילה לשתיה
השיעור לאכילה - כותבת - אחיד לכולם
השיעור שתיה - מלא לוגמיו - לפי כל א' וא'

נושא/מבנה

△ ב' דוגמאות של צירוף דבר אחר עם אוכל כדי להשלים השיעור

נושא/מבנה

⋈ סיכום של פרכות
[illegible] "אוכל" פרט למזיק

תוספות ישנים

מיירי בשיתוף כמו שפי' שם רבינו שמואל ומיירי בשאר פירות דהוי מזון שתי סעודות שלא הוזכר שיעורן בפרק כל מערבין כגון מעשה אילפס אבל ההיא דפרק כיצד משתתפין מיירי בפת דוקא שאין צריך שיעור גדול כל כך למזון שתי סעודות: **אמר ר' יוחנן** שיעורין ועונשין הלכה למשה מסיני עונשין מיכתב כתיבי כו'. כך גרס [illegible] היה כתוב שיעורין מיכתב כתיבי דא"ר חנין כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר ארץ חטה כו' [illegible] דקשיא ליה דהא אמרינן בעירובין (דף ד.) ובסוכה (דף ה:) דקרא דר' חנין אינו אלא אסמכתא ועוד מה שלא מייתי לה לכולה מילתא דר' חנין כמו שמביא בריש עירובין ובפרק קמא דסוכה ואני ראיתי [illegible] דברכות משמע דאיכא אמורא דאית ליה דהוו מדאורייתא לרבי חנין דקאמר התם רבי יצחק כל המוקדם בפסוק זה מוקדם לברכה ופליגא דרבי חנין דא"ר חנין כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר כו' [illegible] שיעורין מי כתיבי משמע דלרבי חנין מיהא הוו מן התורה והא דפריך שיעורין מיכתב כתיבי הוא [illegible] מעונשין אלא לרבותא נקטיה והא דלא מסיים מילתיה דר' חנין כיוצא בזה מצינו בהערל [illegible] התם מילתא דר' יצחק לרובו ואינו מקפיד עליו כו' ואינו מביא כולה ואין רבי מודה דודאי [illegible] דשיעורין לא כתיבי ומ"מ קאמר בברכות דכיון דאסמכינהו אקרא אין לנו ללמוד משם שנכתבו כסדר המוקדם בפסוק יוקדם לברכה: **אם כן** הוה ליה מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה. אבל אי הוה מלא לוגמיו ממש אז אולי ב"ש לחומרא דהוי יותר מרביעית ומיכן יש ללמוד דהא דאמרינן בפסחים פרק בתרא (דף קז.) גבי קידוש ואם טעם מלא לוגמיו יצא היינו כמלא לוגמיו דכוס של ברכה אין צריך אלא רביעית כדאמרינן בשבת בפ' המוציא (דף עו:): *) **מדרבנן** וקרא אסמכתא בעלמא. תימה היה מביא רבינו יעקב ראיה דגזירת גוויה אין זה גזירה דהאוכל אוכל ראשון די"ח דבר דפ"ק דשבת (דף יד.) מדבעיא תלמודא למימר הכא שהיא מן התורה וגזרה די"ח דבר פשוט לכל דאינו כי אם דרבנן ועוד הארכתי בה הרבה בשבת ובפ"ק דעירובין ובפ' כיצד משתתפין (דף פב:): **קמ"ל** כל אכשורי אוכלא אוכלא הוא. ואע"ג דלענין שאר דברים משקה הוא כדאמרי' בערבי פסחים (פסחים קטו.) כל שטיבולו במשקה צריך נטילת ידים פי' לפי שכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה ומשמע אפי' ציר ומורייס מ"מ לענין יום הכפורים כל דבר אכילה אוכלא היא: **האוכל** אכילה גסה ביום הכפורים פטור. והא דאמרינן בנזיר (דף כג.) ובהוריות (דף י:) גבי שני בני אדם שצלו פסחיהן אחד אכלו לשם אכילה גסה ואחד אכלו לשם מצוה זה שאכלו לשם אכילה גסה ופושעים יכשלו בם א"ל נהי רשע קרית ליה נהי דלא עביד מצוה מן המובחר מצוה מיהא עביד אלמא אכילה גסה שמה

אכילה

*) ע"כ שייך לע"א.